

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060107

DOM
2019-06-25
Stockholm

Mål nr
P 10820-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-10-30 i mål nr P 3603-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. U.B.

2. K.J.

Motpart

1. Byggnadsnämnden i Mora kommun

2. Kråkbergs bys samfällighetsförening

3. M.M.

SAKEN

Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage/förråd med carport på fastigheterna XX och YY i Mora kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1503008

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

U.B. och **K.J.** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa nämndens beslut att bevilja bygglovet.

Byggnadsnämnden i Mora kommun har medgett ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Kråkbergs bys samfällighetsförening och **M.M.** har beretts tillfälle att svara på överklagandet men inte avhört.

UTVECKLING AV TALAN

U.B. och **K.J.** har anfört detsamma som i mark- och miljö-domstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden. Enligt såväl kommunen som länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen har den fasad som vetter mot sydväst och gatan varit den som är beräkningsgrundande. Man har inte tagit hänsyn till att fasaden befinner sig 40 meter från den allmänna platsen, att den ena gaveln till stor del täcks av en garagebyggnad placerad mellan fasaden och den allmänna platsen och att den andra gaveln delvis täcks av en takad uteplats. Om man beräknar fasadytan runt hela byggnaden och delar den med fasadlängden så blir byggnadshöjden lägre än i detaljplanen tillåten byggnadshöjd. Om man på samma sätt beräknar den beräkningsgrundande fasaden blir byggnadshöjden marginellt större än tillåten höjd (16 cm). Det borde då bedömas som en mindre avvikelse och tillåtas. Kommunen har i sitt beslut konstaterat att byggnadshöjden inte strider mot detaljplanen. Man har ansett att det finns särskilda skäl att byggnaden delas upp i flera byggnadskroppar vid beräkningen av byggnadshöjden i enlighet med vad som sägs i 3 § plan- och byggförordningen.

Nämnden har anfört bl.a. följande. Begreppet friliggande/ fristående hus bör tolkas som egnahems/villabebyggelse, dvs. en- eller tvåbostadshus i öppet byggnadssätt ej sammanbyggda i tomtgräns. I detta fall ska tomt anses vara den tomt som möjliggörs i detaljplanen utifrån planbestämmelsen om minsta avstånd 4,5 meter till tomtgräns.

Tomtgräns ska i detta fall inte anses vara detsamma som befintlig fastighetsgräns. Den sökta åtgärden strider inte mot planbestämmelsen om friliggande hus.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om bygglov kan ges för uppförande av ett enbostadshus med komplementbyggnader på fastigheterna XX och YY i enlighet med ansökan.

Bygglov ska beviljas bl.a. om den ansökta åtgärden inte strider mot detaljplanen, se 9 kap. 30 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Bygglov får vidare ges för en åtgärd som innebär en avvikelse från detaljplanen om avvikelsen är liten och förenlig med detaljplanens syfte, se 9 kap. 31 b § PBL.

De aktuella fastigheterna är delvis belägna inom ett område som omfattas av en detaljplan antagen i juni 2010. Detaljplanens bestämmelser ska därför tolkas med stöd av den äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, och den äldre plan- och byggförordningen (1987:383), ÄPBF, som länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen har angett.

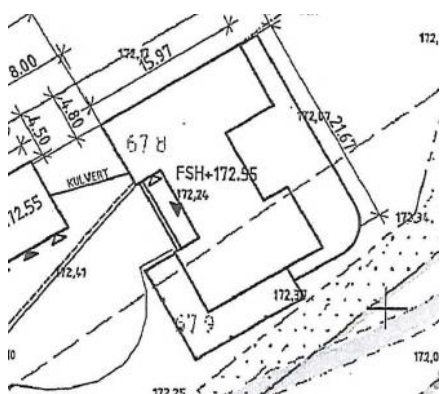
Byggnadshöjd

Enligt planbestämmelserna är den högsta tillåtna byggnadshöjden för huvudbyggnaden 4,2 meter.

För att beräkna den aktuella byggnadens höjd måste först fastställas vilken eller vilka av byggnadens fasader som ska vara beräkningsgrundande. Byggnaden är formad som ett H med två dominerade byggnadsdelar av traditionell karaktär som i mitten är sammanbundna med en tvärgående byggnadsdel. De två dominerande byggnadsdelarna är parallella. Med beaktande av byggnadens utformning anser Mark- och miljööverdomstolen att det finns skäl att beräkna höjden av varje byggnadsdel för sig (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 22 mars 2018 i mål nr P 6668-17). För respektive byggnadsdel bör en långsida fastslås som beräkningsgrundande fasad och det bör vara de fasader som har störst allmän påverkan (se bl.a. rättsfallet MÖD

2014:43 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 april 2016 i mål nr P 8739-15).

Byggnadshöjden ska beräknas från markens medelnivå invid byggnaden eller, om byggnaden ligger mindre än 6 meter från allmän plats, från den allmänna platsens medelnivå invid tomten. Höjden räknas till skärningen mellan fasadplanet och ett plan som med 45 graders lutning inåt byggnaden berör byggnadens tak, se 9 § andra och tredje styckena ÄPBF. Om byggnadshöjden ska beräknas för varje byggnadsdel för sig är utgångspunkten att den eller de delar som ligger närmare allmän plats än 6 meter ska beräknas från medelnivån invid tomten och eventuella övriga delar ska beräknas utifrån markens medelnivå invid byggnaden (jämför Mark- och miljööverdomstolens dom samma dag i mål nr P 10408-18). Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att byggnadens veranda på den sydöstra delen ligger mindre än 6 meter från allmän plats och att beräkning av byggnadshöjden för denna del ska göras från den allmänna platsens medelnivå invid tomten. För den nordvästra och den mellanliggande byggnadskroppen beräknas höjden utifrån markens medelnivå invid byggnaden.

Huvudbyggnadens placering och planform samt dess fasad mot sydväst.

Med beaktande av den ansökta byggnadens utformning och förhållande till gata anser Mark- och miljööverdomstolen att den beräkningsgrundande fasaden på den nordvästra byggnadsdelen är långsidan mot nordväst. För den sydöstra byggnadsdelen är det långsidan mot sydost. Med utgångspunkt från mätning i bygglovsritningarna och den allmänna platsens medelnivå invid tomten överstiger inte byggnadshöjden för dessa fasader den enligt detaljplanen tillåtna höjden. Beträffande den mellanliggande

byggnadskroppen bedömer domstolen att fasaden mot sydväst, med entré mot Skålanvägen, utgör beräkningsgrundande fasad. Även för denna byggnadsdel finner Mark- och miljööverdomstolen att byggnadshöjden är planenlig. Utifrån byggnadshöjden finns det inga hinder mot att ge bygglov.

Friliggande byggnad

Den byggnad för vilken bygglov söks avses emellertid att uppföras över gränsen mellan fastigheterna XX och YY. Av detaljplanen framgår att endast friliggande hus tillåts och att byggnad ska placeras minst 4,5 meter från gräns mot granntomt. Planbestämmelsen kan inte förstås på annat sätt än att byggnaden inte får placeras över fastighetsgräns. Av planbeskrivningen och genomförandebeskrivningen framgår vidare att detaljplanen ska utgöra underlag för fastighetsbildning på så sätt att del av fastigheten XX och del av YY tillsammans ska bilda en ny fastighet.

Eftersom någon sådan fastighetsbildning inte har genomförts innebär det att den sökta åtgärden i nuläget strider mot planen. Avvikelsen är vare sig liten eller förenlig med planens syfte (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 30 januari 2018 i mål nr P 8216-17). Av detta skäl saknas förutsättningar att ge bygglov. Det innebär att överklagandet ska avslås.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ylva Osvald, hovrättsråden Ingrid Åhman och Christina Ericson, referent, samt tekniska rådet Mats Kager.

Föredragande har varit Julia Nyberg.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-10-30
meddelad i Nacka

Mål nr P 3603-18

PARTER

Klagande

1. U.B.

2. K.J.

Motparter

1. Byggnadsnämnden i Mora kommun

2. Kråkbergs Bys samfällighetsförening

3. M.M.

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Dalarnas läns beslut den 21 maj 2018 i ärende nr 403-4144-2018, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Bygglov för nybyggnad av enbostadshus och garage/förråd med carport på fastigheterna XX och YY i Mora kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

Dok.Id 557402

Postadress

Box 69
131 07 Nacka

Besöksadress

Sicklastråket 1

Telefon

08-561 656 40

E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se

Expeditionstid

måndag – fredag
08:00–16:30

BAKGRUND

Byggnadsnämnden i Mora kommun (nämnden) beslutade den 22 mars 2018 att bevilja U.B. och K.J. bygglov för nybyggnad av enbostadshus och komplementbyggnad med garage, förråd och carport på fastigheterna XX och YY i Mora kommun.

Nämndens beslut överklagades till Länsstyrelsen i Dalarnas län (länsstyrelsen) av Kråkbergs bystugeförening, Kråkbergs Båtklubb, Kråkbergs Bys samfällighetsförening och M.M.. Länsstyrelsen beslutade den 21 maj 2018 att avvisa Kråkbergs Bystugeförenings och Kråkbergs Båtklubbs överklaganden samt upphäva nämndens beslut och avslå U.B.s och K.J.s ansökan om bygglov. Som skäl för länsstyrelsens beslut att avslå bygglovsansökan angavs att den aktuella huvudbyggnaden inte var förenlig med den för området gällande detaljplanen. Detta eftersom byggnadshöjden överskred den i detaljplanen angivna högsta byggnadshöjden och avvikelser kunde inte anses utgöra en liten avvikelse.

U.B. och K.J. har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

U.B. och K.J. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut och fastställa nämndens beslut att bevilja det begärda bygglovet.

Till stöd för sin talan har de anfört sammanfattningsvis följande:

I 1 kap. 3 § plan- och byggförordningen (2011:338) anges bl.a. att med byggnadshöjd enligt förordningen avses den höjd som byggnaden har enligt andra och tredje styckena och att vid beräkningen får byggnaden delas upp i flera byggnadskroppar och höjden beräknas för varje del för sig, om det finns särskilda skäl. Vidare anges i andra och tredje stycket att byggnadshöjden ska räknas från den

medelnivå som marken har invid byggnaden och att byggnadshöjden ska räknas upp till skärningen mellan fasadplanet och ett plan som med 45 graders lutning inåt byggnaden berör byggnadens tak.

Nämnden konstaterade i sitt beslut att byggnadshöjden inte strider mot detaljplanen och ansåg att det fanns skäl att dela upp huvudbyggnaden i flera byggnadskroppar vid beräkningen av byggnadshöjden.

Länsstyrelsen ansåg att den fasad som vetter mot gatan är den som är beräkningsgrundande för beräkning av byggnadshöjden och att de två gavlarna på den fasaden, vilka är från två olika huskroppar, är dominerande varför byggnadshöjden är lika mednockhöjden. En sådan beräkning kan dock bara bli aktuell om gavelspetsen är en del av byggnadens långsida, dvs. om gaveln är bredare än långsidan, en s.k. Schweizer villa. En sådan är det inte fråga om i detta fall. Beräkning av byggnadshöjden enligt länsstyrelsens sätt att beräkna avviker starkt från upplevelsen av huvudbyggnadens höjd.

Länsstyrelsens resonemang om beräkningsgrundande fasad baseras på Boverkets Allmänna råd 1995:3. Av den skrivning som åberopas inkluderas endast den första meningen i en sats där även frågan om vilken väggyta som ska vara beräkningsgrundande redovisas. I de allmänna råden framgår även att en byggnad av traditionell typ med tak, som från byggnadens långsidor reser sig mot en takås, har gavlar som inte påverkar höjdmåttet. Den nu aktuella huvudbyggnaden är sammansatt av två längsgående huskroppar av traditionell typ, med tak som går längst hela byggnadskroppen och som är förbunden med en mindre mellandel som är underordnad. Beräkningen av byggnadshöjden bör göras på huvudbyggnadens långsidor, inte på dess gavlar. Jämför därvid vad Boverket anger på sidan 17 i Rapport 2016:30 angående uppdelning i flera byggnadskroppar:

Vid beräkning av höjd och våningsantal är det i vissa fall motiverat att dela upp en byggnad i flera huskroppar och fastställa höjd eller våningsantal separat för varje byggnadskropp. Skälet är att

mätresultatet annars kan komma att avvika starkt från upplevelsen av byggnadens höjd och hur många våningar den inrymmer. Detta är aktuellt när det är uppenbart att byggnaden är sammansatt av flera kroppar. Vid bedömningen om en byggnad består av flera kroppar ska också beaktas hur byggnadsvolymernas inbördes förhållanden uppfattas, om de är förskjutna och om de har egna tak. Om mätresultatet, utan uppdelning i kroppar, avviker starkt från den upplevda höjden tyder det i sig på att byggnaden ska delas upp i kroppar.

Vidare tog länsstyrelsen vid sin beräkning av byggnadshöjden inte med den takade uteplatsen, vilken är bygglovspliktig och ingår i bygglovsansökan. Om uteplatsen tas med i beräkningen faller den berörda gaveln inom tillåten byggnadshöjd och den kvarvarande gaveln blir inte dominant i fasaden. Fasad och huvudbyggnad skulle då bli planerlig vad gäller frågan om byggnadshöjd.

Det bör även beaktas att placeringen av huvudbyggnaden föreslås relativt långt från gatan, ca 40 meter, vilket påverkar hur byggnaden kommer att upplevas.

Oberoende av hur länsstyrelsen beräknade byggnadshöjden kan man räkna på en medelbyggnadshöjd som ger ett värde om ca 3,9 meter, vilket är under detaljplanens högsta tillåtna höjd om 4,2 meter.

Om länsstyrelsens sätt att beräkna byggnadshöjden ska vara gällande måste länsstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet upplysa alla länets kommuner om detta. Både i närheten av den plats där nu aktuell byggnad planeras och på andra platser i kommunen finns det många byggnader som strider mot gällande detaljplaner på dessa grunder. Nya bygglov borde inte kunna ges med mindre än att berörd detaljplan ändras.

DOMSKÄL

De aktuella fastigheterna ligger inom ett område som omfattas av detaljplan benämnd Ersättning, del av detaljplan S 136 XX m.fl. Kråkberg, Mora kommun, Dalarnas län, dp 277. Detaljplanen antogs den 21 juni 2010 och vann laga kraft den 31 augusti 2012. Av detaljplanen framgår bl.a. att den högsta tillåtna byggnadshöjden för huvudbyggnad är 4,2 meter.

Inledningsvis instämmer mark- och miljödomstolen i den bedömning som länsstyrelsen har gjort angående tillämplig lag. Detta innebär att plan- och bygglagen (2010:900), PBL, ska tillämpas vid prövningen av bygglovsansökan och att detaljplanens bestämmelser ska tolkas med stöd av den upphävda plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, den äldre plan- och byggförordningen (1987:383), ÄPBF, och den praxis som gällde under ÄPBL.

Enligt 9 kap. 30 § PBL ska bygglov beviljas bl.a. om åtgärden inte strider mot detaljplanen. Enligt 9 kap. 31 b § samma lag gäller vidare att bygglov får ges för en åtgärd som innebär en avvikelse från detaljplanen om avvikelsen är liten och förenlig med detaljplanens syfte. Frågan i målet är om den ansökta huvudbyggnaden strider mot den för området gällande detaljplanens bestämmelse om byggnadshöjd och om en eventuell planavvikelse är att anse som en sådan liten avvikelse som kan godtas.

Byggnadshöjd

Enligt 9 § andra stycket ÄPBF ska byggnadshöjden beräknas från markens medelnivå invid byggnaden om byggnaden ligger sex meter eller mer från allmän plats. Enligt tredje stycket i samma bestämmelse ska byggnadshöjden räknas till skärningen mellan fasadplanet och ett plan som med 45 graders lutning inåt byggnaden berör byggnadens tak.

Vägledning avseende beräkning av byggnadshöjd har lämnats av Boverket i Allmänna råd 1995:3 (ändrade genom 2004:2, Boken om lov, tillsyn och kontroll, bilaga 3, s. 191 ff.). De allmänna råden är inte juridiskt bindande men kan vara

vägledande vid rättstillämpningen. Av dessa framgår att det vid beräkning av byggnadshöjd bör fastslås en beräkningsgrundande fasad. I första hand bör denna vara ena långsidan eftersom en byggnad av traditionell typ med tak, som från byggnadens långsidor reser sig mot en takås, har gavlar som inte påverkar höjdmåttet. I det fall byggnaden avviker från den traditionella grundtypen får det med hänsyn till omständigheterna bedömas vilken eller vilka väggytor som ska vara beräkningsgrundande. En fasad parallell med gatans längdriktning bör normalt vara beräkningsgrundande. Med fasadplan avses det plan som representerar största delen av en väggs fasadliv. Ingen hänsyn tas till smärre avvikelser, utsprång eller inbuktningar av konstruktiv eller utsmyckande art.

I rådet anges det vidare att det i vissa fall, t.ex. om byggnaden är mycket lång, sammansatt av flera byggnadskroppar eller är byggd i vinkel, kan vara nödvändigt att betrakta byggnaden som sammansatt av flera delar och göra en särskild bedömning av varje del för sig.

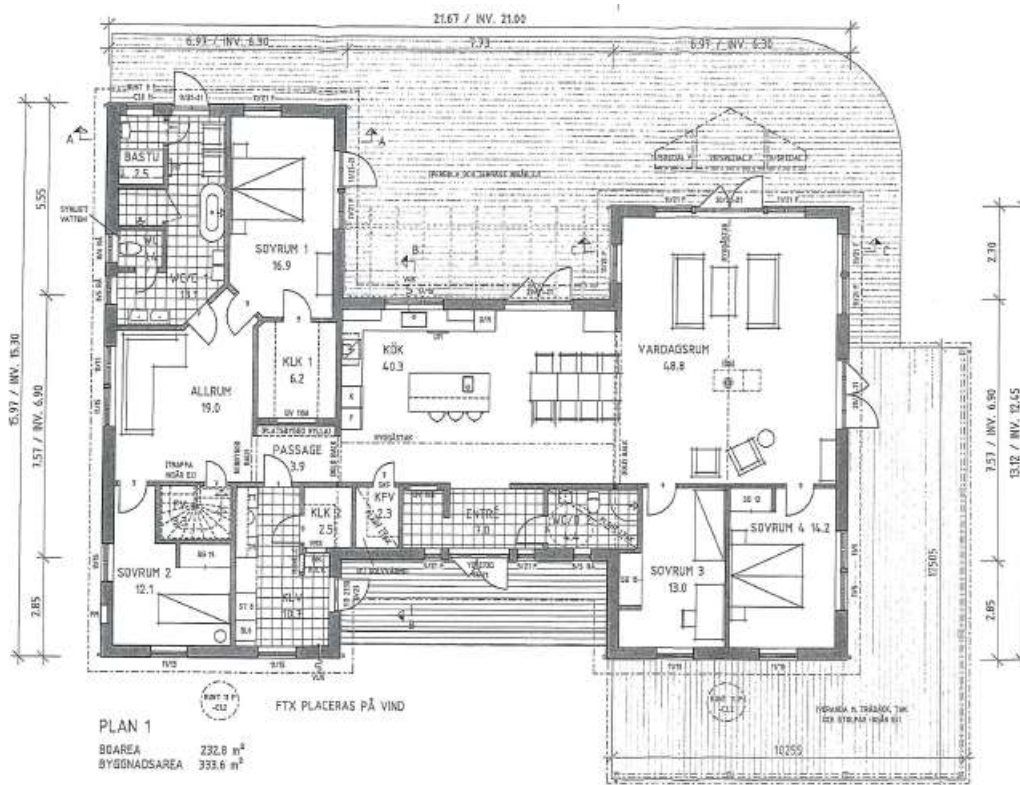
För att beräkna byggnadshöjden måste mark- och miljödomstolen alltså fastslå vilken av huvudbyggnadens fasader som ska vara beräkningsgrundande. Av praxis framgår det att den beräkningsgrundande fasaden i första hand ska vara den som är riktad mot allmän plats (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 4 april 2018 i mål nr P 2396-17 och däri hänvisade avgöranden). Vidare framgår det att den fasad som får anses ha störst allmän påverkan ska utgöra beräkningsgrundande fasad (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 4 april 2018 i mål nr P 2396-17 och däri hänvisade avgöranden).

Nedan syns den i målet aktuella huvudbyggnaden såsom den redovisas i bygglovshandlingarna.

Fasad mot nordost

Fasad mot sydväst

*Fasad mot nordväst**Fasad mot sydost**Planritning*

Av bygglovshandlingarna framgår att huvudbyggnaden avviker från den traditionella grundtypen. Bedömningen av vilken eller vilka väggytor som ska vara beräkningsgrundande får därför göras med hänsyn till omständigheterna.

Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att den sydvästra fasaden, som är den fasad som får anses ha störst allmän påverkan, ska vara beräkningsgrundande. Härvid har mark- och miljödomstolen lagt vikt vid att fasaden utgör en av huvudbyggnadens långsidor, att den löper parallellt med Skålanvägen som utgör allmän plats och att den är den fasad där huvudbyggnadens entré är placerad.

Mark- och miljödomstolen instämmer även i länsstyrelsens bedömning att de två utskjutande delarna på den sydvästra fasaden ska vara beräkningsgrundande. Detta eftersom de tillsammans ger det dominerande intrycket och är överskuggande den mindre fasaden runt entrén. De kan därmed enligt mark- och miljödomstolens mening inte vara sådana smärre avvikelser eller utsprång som det enligt de allmänna råden inte ska tas hänsyn till.

U.B. och K.J. har gjort gällande att huvudbyggnaden vid beräkning av byggnadshöjden ska delas upp i flera byggnadsdelar och att byggnadshöjden ska beräknas för varje byggnadsdel för sig. Mark- och miljödomstolen delar inte den uppfattningen och anser inte att det utifrån huvudbyggnadens utformning och placering på marken finns skäl att dela upp den i olika byggnadskroppar. Huvudbyggnaden utgörs förvisso rent faktiskt av tre byggnader som är sammanfogade till en, vilket i någon mån skulle kunna tala för att en uppdelning bör ske. Enligt mark- och miljödomstolens mening är dock karaktären på huvudbyggnaden sådan att de två utskjutande delarna vid sidan om entrén uppfattas som en del av långsidans fasad. Vidare anser mark- och miljödomstolen inte att mätresultatet utan uppdelning i flera byggnadsdelar avviker från den upplevda byggnadshöjden.

Huvudbyggnadens veranda ligger på ett kortare avstånd från allmän plats än sex meter, vilket innebär att byggnadshöjden ska beräknas från den allmänna platsens medelnivå invid tomten. I det aktuella fallet är marken i det närmaste plan och den allmänna platsens medelnivå vid tomten har samma marknivå som använts i ritningarna till ansökan om bygglov. Med utgångspunkt i det valda fasadplanet, markens medelnivå och det plan som med 45 graders lutning inåt byggnaden berör huvudbyggnadens tak får huvudbyggnaden en byggnadshöjd om 7,3 meter. Den i detaljplanen tillåtna byggnadshöjden är 4,2 meter. Den beräknade byggnadshöjden överstiger alltså tillåten höjd med 3,1 meter. Mark- och miljödomstolen delar därmed den bedömning som länsstyrelsen har gjort att huvudbyggnaden inte är detaljplaneenlig beträffande högsta tillåtna byggnadshöjd.

Vad U.B. och K.J. har anfört i övrigt, bl.a. angående den takade uteplatsen, byggnadens placering i förhållande till gatan och medelbyggnadshöjden, föranleder ingen annan bedömning.

Kan avvikelser godtas?

Frågan om avvikelse från en detaljplan är att anse som liten bör bedömas inte endast utifrån absoluta tal och mått, utan bör ses i förhållande till samtliga föreliggande omständigheter (se t.ex. RÅ 1990 ref. och RÅ 1991 ref.57). Exempel på mindre avvikelse är placering av en byggnad någon meter in på mark som inte får bebyggas, överskridande av högsta tillåtna byggnadshöjd av byggnadstekniska eller andra skäl samt överskridande av tillåten byggnadsarea för att en bättre planlösning ska kunna uppnås (se prop. 1985/86:1, s. 714).

Med den i målet ansökta utformningen skulle huvudbyggnadens höjd överskrida den enligt detaljplanen tillåtna byggnadshöjden om 4,2 meter med 3,1 meter. Mark- och miljödomstolen anser att denna avvikelse är för stor för att kunna anses vara en sådan liten avvikelse som kan godtas i enlighet med 9 kap.31 b § PBL. Detta innebär att överklagandena ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (MMD-02)

Överklagande senast den 20 november 2018.

Nathalie Sylvander

Jonas T Sandelius

I domstolens avgörande har tingsfiskalen Nathalie Sylvander, ordförande, och tekniska rådet Jonas T Sandelius deltagit. Målet har handlagts av tingsnotarien Josefine Lundström.

Hur man överklagar

Dom i mark-och miljödomstol som andra instans

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga inom 3 veckor

Överklaga skriftligt inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.

6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.

- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.